

РЕЦЕНЗИЯ

**На дисертационния труд на Елена Андреева Олимпиева, на тема:
„Въпросът за антиномиите като психологическа програма в
творчеството на Станислав Памукчиев”**

За придобиване на образователната и научна степен “доктор”

Рецензент: доц.д-р Живка Бушева

Докторантката Елена Олимпиева е разработила и подготвила за защита дисертационен труд посветен на много интересна и трудна тема, а именно: „Въпросът за антиномиите като психологическа програма в творчеството на Станислав Памукчиев”. Така формулираната тема е едновременно натоварена с психологически, философски и изкуствоведски търсения. Трудна е защото тези елементи се преплитат, а и защото става дума за изследване творчеството на изтъкнатия съвременен наш художник Станислав Памукчиев.

Докторантката Елена Олимпиева е възпитаник на НХА. Завършва бакалавърско образование по „Графика“, а по-късно и магистратура по “Графика“. От представеното доста подробно CV става ясно, че докторантката има редица постижения в различни изложби, голяма част от които в Тайпе, Тайван. Тя има и е представила и доклади, с които е участвала в различни конференции.

Дисертационният труд е разработен в обем от 191 страници основен текст, както и приложение от 118 страници. Основната част е структурирана в увод, пет взаимосвързани глави, приноси, заключение и библиография на използваната литература. Отделно в приложение са представени доклади на

Елена Олимпиева, разговори с художника Станислав Памукчиев, негови колеги, последователи и изобразителен материал, част от обекта на нейното изследване. Вероятно трябва да препоръчаме на авторката да определи тези т.нар. разговори като беседи. Доколкото беседата е утвърден изследователски метод в психологията, а разговор е нещо от ежедневието. Беседата се провежда по предварителен план и определени въпроси, подпомагана от наблюдение и анализ, което докторантката по същество осъществява.

Представен е автореферат, който отговаря на съдържанието и структурата на дисертационния труд и отразява основните положения, както и изведените от докторантката приноси.

Разглежданата в труда проблематика представлява особен интерес в разработките, свързани с изследване на антиномията като феномен. Тя е основно понятие, разглеждано от философията, а по-късно използвано в определени аспекти и от психологията. Антиномиите в изобразителното изкуство не са били целенасочен обект на изследване у нас. Подобни разработки са крайно ограничени и третираат частични проблеми от очертаната проблемна област в нашата специализирана литература.

Структурата на дисертационната разработка е свързана с проблематиката и е сполучливо изведена, и се отличава с последователност по отношение на изследваните проблеми. Стилът на изложение е със стремеж към използване на научна терминология, на места доста обстоятелствен, доказващ силната лична съпричастност на докторантката към разглежданите въпроси.

Самият избор на темата и разглежданата проблематика свидетелстват изцяло за сериозността и смелостта на докторантката да се посвети на труден

и недостатъчно проучен в своята цялост проблем, основан на творчеството на Станислав Памукчиев. Изследването включва преживяванията на художника, свързани с творческия процес и редица други определящи спецификата на неговите произведения тези.

В увода са обосновани изборът и значимостта на темата, очертани са и са разказани целта и задачите на разработката, посочени са основните моменти, свързани със своеобразното лично осъществено изследване, използваните методи, психологическите и изкуствоведски проблеми – предмет на изследването.

Първата глава на дисертацията може да се определи изцяло като теортично – постановъчна, стояща в основата на цялостната разработка, свързана с подготовка и осъществяване на сериозно и трудно изследване със специфичен характер.

В тази глава, докторантката Елена Олимпиева всъщност поставя изходните философски и методологически позиции на своята дисертационна разработка. Тя започва с определянето на понятието антиномия, разглежда употребата му според Хартман, продължава с разглеждането на значението на понятието и неговия анализ. Следва понятието антиномия, като акцент в теорията на Кант за чистия разум, регресивната и прогресивна синтеза. Поставя се проблема за тезата и антитезата, като част от догматизма на чистия разум. Анализът продължава с емпиричната синтеза на Кант и личността като обект на анализ.

Основните философско – методологически постановки в тази глава стоят в основата на разглежданите в другите глави различни антиномии и в допълнение с редица постановки на Юнг са дали своето отражение и в

повдигнати от докторантката въпроси по време на нейните беседи както с твореца Станислав Памукчиев, така и с негови близки, бивши негови преподаватели, последователи на художника и негови ученици, включително до постановките на Юнг за творчески транс и сублимация. Проф. Васил Вълев говори за вече утвърдения съвременен художник Станислав Памукчиев от позицията на негов бивш преподавател.

Много светлина върху изследването хвърлят и разговорите с проф. Емил Попов и Иван Добчев. Тук е мястото да изтъкнем едно от сериозните постижения на докторантката Елена Олимпиева, а именно че е успяла да предразположи, насочи и убеди художника да сподели с нея изключително значими неща за неговото творчество, за художествено-пластичните му търсения, за ценностите, преживяванията и стремленията. Да успееш на накараш художник да говори толкова много за лични и значими неща е истинско постижение.

След постановъчната първа глава, следващите четири глави са посветени на анализ на видовете антиномии, свързани с различни психологически акценти и проблеми.

Втора глава включва анализи на антиномии, свързани с визуалните възприятия като черно – бяло, светлина – сянка, форма – трансформа, материя – дух, кръг – линия. Трета глава е посветена на антиномии на възприятието и сетивността като – присъствие – отсъствие, познато – непознато, дълбинност – простота, отвън – отвътре.

Четвърта глава интерпретира антиномии с времево – пространствени характеристики. Докторантката изследва творчеството на Памукчиев

свързано с гранично – безгранично, обективност – субективност, предбитие – следбитие.

Последната пета глава е насочена към изследване и анализ на антиномии акцентиращи върху стойността на духовните търсения, както и тяхната насока и намерения.

Елена Олимпиева е мотивирана и е провела сериозно, задълбочено многопланово изследване, обект на което е насочеността и динамиката в развитието на творчеството на Станислав Памукчие, което свидетелства за цялостно познаване на проблематиката в изследваната област, подкрепено с пълноценно и задълбочено изследване на използваната литература. В цялостния дисертационен труд, докторантката коректно и прецизно се позовава и цитира отделните източници от използваната богата по своята същност литература. Бих препоръчала в текста да се посочват номера на литературни източници, а не цели заглавия и автори, и то на български.

Дисертационната разработка, в своята цялост, постига убедително поставената цел и решава успешно декомпозираните от нея основни зядачи.

Формулираните от Елена Олимпиева приноси, макар и в доста разгърнат вид адекватно и точно описват постигното в цялостната разработка. В по-голямата си част те имат значима теоретична стойност. Изградени са върху достоверен материал, отразяващ нейните основни изследвания в конкретната проблемна област. Друга част от приносите са по-скоро с приложна значимост. Като цяло те могат да бъдат изведени и представени в по-обобщен вид и обем.

Чрез своя дисертационен труд докторантката доказва, че наистина притежава много задълбочени теоретични знания в своята област, може да

осъществява сериозни теоретични анализи, като използва подходящо подбран и приложен емпиричен материал. Част от приносите имат и по-пряко приложно значение и могат да бъдат използвани не само от специалисти, но и от други изследователи.

Докторантката има значими публикации по дисертационната тема, потвърждаващи постигнатото в резултат на нейната изследователска дейност.

Дисертационният труд на Елена Олимпиева може да получи положителна оценка.

Въз основа на постигнатото и изтъкнатите приноси в дисертацията, предлагам на членовете на Научното жури да присъдят научната и образователна степен “доктор” на Елена Олимпиева.

Доц д-р Ж.Бушева